

3. 9. 2014

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K právu insolvenčního správce (správce konkursní podstaty) na osvobození od úhrady poplatku za rozhodčí řízení

Předmětem příspěvku je právní otázka, zda je insolvenční správce (potažmo správce konkursní podstaty) v rozhodčím řízení osvobozen od úhrady poplatku za rozhodčí řízení. V praxi rozhodčího řízení totiž čas od času nastává případ, kdy insolvenční správce žádá rozhodce o osvobození od úhrady poplatku za rozhodčí řízení, odkazuje zejména na zákon č. [549/1991](#) Sb., o soudních poplatcích.

V této souvislosti zastávám, názor, že správce konkursní podstaty [(viz zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů) a obdobně ani insolvenční správce (viz zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů), dále jen společně „insolvenční správce“], v rozhodčím řízení *není osvobozen* od úhrady poplatku za rozhodčí řízení a že se insolvenční správce, jako jedna ze stran sporu v rozhodčím řízení, se nemůže dovolávat zákona o soudních poplatcích č. [549/1991](#) Sb.

Uvedený závěr vyplývá z následujících úvah:

Rozdíl mezi dvěma „systémy“ rozhodování

Rozhodčí řízení je systém rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci, a není totéž, co soudní řízení, když mezi oběma systémy rozhodování rozhoduje celá řada podobných, ale rovněž celá řada neshodných prvků.[1]

Rozhodčí řízení jako systém postrádá tu míru vnitřní i vnější autonomie, která je vlastní soudnímu systému, neboť „nad soudy“ již neexistuje žádného orgánu či institucionalizované složky státní či nadstátní nebo soukromé či mezinárodní moci, což ji činí vůči rozhodčímu řízení výrazně autonomní; rozhodčí řízení pak naopak tuto neomezenou autonomii jako celek (či jako „systém“) postrádá, neboť v relaci k rozhodčímu řízení taková korektivní složka objektivně existuje a je reprezentována zejména (shodou okolností právě) soudní moci a její pravomocí k přezkumu rozhodčího nálezu podle § 31 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „RozŘ“).

Dalšími z prvků, ze kterých judikatura dovozuje rozdíly mezi oběma „rozhodovacími systémy“, je např. zákonem daná možnost rozhodců rozhodovat podle zásad spravedlnosti v případě, že je k tomu strany rozhodčí smlouvy pověřily (srov. 25 odst. 3 RozŘ[2]), kterážto v soudním řízení stranám sporu umožněna není, a to ani pokud by ve vzájemné smlouvě procesního charakteru takovým

postupem výslovně pověřily soudce v rámci probíhajícího soudního řízení, nebo před jeho zahájením.[3] Rozhodce je tedy na rozdíl od soudce oprávněn (za splnění podmínky pověření k takovému postupu v rozhodčí smlouvě) odklonit se od aplikace norem hmotného práva a spor rozhodnout podle ekvity. Podobné konstatování lze učinit o možnosti rozhodce vydat rozhodčí nález bez toho, aby rozhodčí nález obsahoval odůvodnění, a to opět za předpokladu, jsou-li splněny podmínky, že (i) jde spor, který nemá spotřebitelský charakter, resp. kde jednou ze stran smlouvy není spotřebitel ve smyslu ust. § 419 NOZ a (ii) strany se v rozhodčí smlouvě nebo jinde strany dohodly, že odůvodnění rozhodčího nálezu není třeba.[4] Naproti tomu v občanském soudním řízení vedeném podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“), je možnost vydat rozhodnutí bez odůvodnění připuštěna toliko v bagatelních věcech nebo toliko ve věcech administrativního typu (typicky řízení ve věcech zápisu do veřejného rejstříku podle zákona č. [304/2013](#) Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, kde soud vyhovuje návrhu účastníka), vždy je však (na rozdíl od rozhodčího řízení) naprosto neodvislá od vůle smluvních stran, neboť je dána přímo zákonem.

A konečně, hlavní rozdíl mezi oběma rozhodovacími systémy spočívá v jejich kreaci, resp. soukromoprávní (rozhodčí řízení) a veřejnoprávní (soudní řízení) povaze. Soudní řízení je kreováno z Ústavy a postavení soudců jako vykonavatelů moci soudní se odvíjí od toho, že soudci jsou jmenováni do funkce procedurou ryze veřejnoprávní a k rozhodování konkrétního sporu jsou povoláni rozvrhem práce jako interním (podzákonným) normativním aktem, nezávislým na vůli účastníků soudního řízení, který musí soudce přijmout (resp. soudce nemůže funkci soudce ve sporu mu „přirazeném“ odmítnout), zatímco povolání rozhodce k rozhodování konkrétního sporu je závislé pouze na vůli stran a na vůli rozhodce v takovém konkrétním sporu funkci rozhodce přijmout (resp. rozhodce může funkci rozhodce ve sporu mu rozhodčí smlouvu „přirazeném“ odmítnout). K tomu všemu srovnej stávající judikaturu věrně popisující právě uvedené distinkce.[5]

Z výše uvedeného - a to bazálního - rozdílu mezi veřejnoprávní povahou soudního řízení, které jsou součástí státní moci na jedné straně a mezi soukromoprávní povahou rozhodčího řízení, které je projevem Ústavou uznané soukromé moci občanů jakožto smluvních stran odklonit se při splnění zákonem stanovených podmínek od arbitráže (zde myšleno v nejširším slova smyslu jako synonymum „rozhodování sporů“) realizované prostřednictvím státní moci (soudu), vyplývají i rozdíly v úpravě odměny za poskytnutí služeb ze strany státní moci (soudu, soudce) a ze strany rozhodčího soudu (rozhodce).

Státní moc má svoje rozpočtové kapitoly ve státním rozpočtu a finanční prostředky na výkon moci soudní jsou tak každoročně garantovány státem na úrovni zákona o státním rozpočtu, a dále pak jsou hrazeny z poplatků za konkrétní občanem (žalobcem) realizované podání k soudu (dále jen „soudní poplatky“). Soudní poplatky a jejich výše jsou upraveny v zákoně č. [549/1991](#) Sb., o soudních poplatcích (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), kde se v § 1 stanoví, že soudní poplatky se vybírají za

a) řízení před soudy České republiky, a to z úkonů uvedených v sazebníku poplatků a za

b) jednotlivé úkony prováděné soudy a úkony prováděné správou soudů, uvedené v sazebníku poplatků.

Z legálního vymezení předmětu právní úpravy upravené zákonem o soudních poplatcích je tak zřejmé, že se vztahuje toliko na výběr finančních prostředků (poplatků) v řízení v § 1 uvedených; *argumentum a contrario* tak lze dospět k závěru, že **zákon o soudních poplatcích se na rozhodčí řízení a výběr poplatků za rozhodčí řízení nevztahuje**. Logiku této věci jen podtrhuje shora podrobně rozebraný rozdíl mezi veřejnoprávní a soukromoprávní povahou obou „rozhodovacích systémů“ (viz shora).

Pokud tedy zákon o soudních poplatcích v § 11 odst. 2 písm. o) ex lege a tedy tzv. bez dalšího osvobozuje od povinnosti úhrady soudního poplatku insolvenčního správce (resp. podle dřívější právní úpravy správce konkursní podstaty) v insolvenčním (dříve „konkursním“) řízení, vztahuje se toto osvobození pouze na případy taxativně dané vymezením předmětu úpravy zákona o soudních poplatcích (viz shora uvedený § 1 a § 11 zákona o soudních poplatcích) a dosah tohoto osvobození není možno výkladem rozšiřovat nad a za rámec zákona o soudních poplatcích. Takový výklad by nadto ani nebylo možno považovat za tzv. výklad rozšiřující (extenzivní); nejednalo by se totiž zde vůbec o výklad, ale o exces ze zásady, že státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které (explicitně, pozn. aut.) stanoví zákon (zde zákon o soudních poplatcích), viz čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, resp. v Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“) podobně formulované zásady (srov. čl. 2 odst. 2 Listiny, podle kterého „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.*“).

Uplatnění povinnosti hradit soudní poplatek, jakož i uplatnění práva být od něj osvobozen je tedy možné podle zákona o soudních poplatcích pouze v případech, jde-li o řízení soudní, v případě insolvenčního řízení tedy typicky v případě incidenčních sporů vedených před insolvenčním soudem nebo sporů mimo spory incidenční, které jsou vedeny před jiným než insolvenčním soudem.

Rozšiřování práva insolvenčního správce (správce konkursní podstaty) na osvobození od hrazení soudního poplatku v insolvenčním řízení i na osvobození od hrazení rozhodčího poplatku pak není možné dále z důvodu, že rozhodce má za provedení rozhodčího řízení nárok na odměnu a nemůže rozhodčí řízení realizovat - proti své vůli - bezplatně. Opačný závěr by vedl porušení čl. 9 Listiny, upravujícího na ústavněprávní úrovni mj. *zákaz nucených služeb* (srov. § 9 odst. 1 Listiny, kde se stanoví, že „*Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.*“).

Stejný závěr je tradičně dovozován i v zahraniční literatuře, srov. např. názor Faschingův, že „*Měla-li být rozhodčí činnost provedena bezplatně, muselo to být výslovně smluveno.*“[6] Podrobný náhled do právních úprav odměny rozhodce v zahraničních právních úpravách podává Přemysl Raban, který odkazuje jak na jednotlivá ustanovení národních právních předpisů upravujících právo rozhodce na odměnu, nebo [tam, kde takové výslovné úpravy (podobně jako v české právní úpravě) není] na právní nauku a doktrínu k této otázce.[7]

Závěr

Na základě výše uvedeného tak nezbyvá než uzavřít, že insolvenční správce se nemůže po rozhodci dovolávat ust. § 11 odst. 2 písm. o) zákona o soudních poplatcích, a je povinen k výzvě rozhodce „poplatek za rozhodčí řízení“ (ve skutečnosti jde zejména o odměnu rozhodce a o úhradu jím účelně vynaložených nákladů) povinen poplatek uhradit. Je přitom nerozhodné, zda je poplatek stanoven v rozhodčí smlouvě, v řádu stálého rozhodčího soudu (§ 13 odst. 3 RozŘ), nebo v pravidlech pro rozhodčí řízení (§ 19 odst. 4 RozŘ), popř. je-li stanoven až v průběhu rozhodčího řízení usnesením rozhodce, kterým rozhodce vyzve žalující stranu k jeho úhradě. Pokud insolvenční správce rozhodcem stanovenou povinnost nesplní, ponese z toho případně vyplývající odpovědnost jak ve sféře procesní (např. řízení bude zastaveno), tak i ve sféře majetkové (např. vznikne škoda).

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M.,
ředitel Ústavu práva a právní vědy, o.p.s.

[Ústav práva a právní vědy, o.p.s.](#)

PALÁC KONVIKT
Konviktská 24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 247 011

Fax.: +420 224 281 226

e-mail: podatelna@ustavprava.cz

[1] Srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08 (ASPI JUD144515CZ, www.nalus.usoud.cz, srov. kupříkladu usnesení ve věcech sp. zn. IV. ÚS 174/02, sp. zn. III. ÚS 582/02, sp. zn. II. ÚS 448/06, sp. zn. II. ÚS 2169/07, sp. zn. IV. ÚS 435/02 a mnoho dalších): „Ačkoli se v rozhodčím řízení (shodně s řízením soudním) projednávají věci, jež projednávají rovněž soudy, resp. se v něm také rozhoduje o právech a povinnostech občanskoprávně relevantních subjektů, a ačkoli jeho výsledku (rozhodčím nálezům) zákon připíná obdobný znak vykonatelnosti, tj. státem garantované vynutitelnosti, je z řečeného nepochybné, že mezi oběma řízeními existují rovněž nepřehlédnutelné - a posléze - i podstatné odlišnosti.“

[2] V § 25 odst. 3 RozŘ se stanoví, že „Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily. Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.“

[3] Srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08 (ASPI JUD144515CZ, www.nalus.usoud.cz, srov. kupříkladu usnesení ve věcech sp. zn. IV. ÚS 174/02, sp. zn. III. ÚS 582/02, sp. zn. II. ÚS 448/06, sp. zn. II. ÚS 2169/07, sp. zn. IV. ÚS 435/02 a mnoho dalších): „Rozhodčí řízení není zcela autonomní, neboť ve vztahu k němu soudní řízení představuje korektivní (opravný) element, byť jsou možnosti nápravy omezené, a podmíněné existencí jen taxativně vyjmenovaných vad. Za druhé, oproti soudnímu řízení je referenčním systémem rozhodování sporu nikoli platné (hmotné) právo, nýbrž jsou připuštěny (vedle něj či namísto něj) i tzv. „zásady spravedlnosti“.

[4] Srov. § 24 odst. 2 RozŘ, kde se stanoví, že „Rozhodčí nález musí obsahovat odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba; to platí i o rozhodčím nálezu vydaném podle § 24 odst. 2. V případě, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí nález vždy obsahovat odůvodnění a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu.“

[5] Srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08 (ASPI JUD144515CZ, www.nalus.usoud.cz, srov. kupříkladu usnesení ve věcech sp. zn. IV. ÚS 174/02, sp. zn. III. ÚS 582/02, sp. zn. II. ÚS 448/06, sp. zn. II. ÚS 2169/07, sp. zn. IV. ÚS 435/02 a mnoho dalších): „... Za třetí, zatímco soudní řízení je vedeno nezávislými soudci, začleněnými do

institucionálně vybudované struktury soudní soustavy (čl. 82, čl. 91 Ústavy) na základě jmenování prezidentem republiky bez časového omezení (čl. 93 odst. 1 Ústavy), k rozhodčímu řízení jsou povoláni ad hoc rozhodci jakožto soukromé osoby, určené zásadně dohodou účastníků sporu. A konečně, soudní řízení je výrazem typové působnosti soudní moci jakožto ústavně založené moci státní (čl. 2 odst. 1, čl. 81, čl. 90 Ústavy) a tím i nezpochybnitelně moci „veřejné“, na rozdíl od řízení rozhodčího, jež má sice zákonnou základnu, nicméně nenastupuje automaticky („ústavně, resp. veřejnoprávně“), nýbrž na základě soukromé („soukromoprávní“) dohody účastníků konkrétního občanskoprávního (majetkového) vztahu, resp. jejich individuálního rozhodnutí či vůle, vtělené do konkrétní rozhodčí smlouvy, a je tak od soudního řízení soukromým odklonem.“

[6] Fasching, H. W. Schiedsgericht und Schiedsverfahren im österreichischen und internationalen Recht. Wien : Manz, 1973, s. 74.

[7] Srov. Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, in C.H.Beck, , Praha, 2004, 745 str., a dále v tomto díle odkazované nebo citované autory a jejich publikace, jako např. Schwab, K., Walter, G. Schiedsgerichtsbarkeit. Kommentar. 6. vydání. München : C. H. Beck, 2000, s. 107 an; Schütze, Tschernig, Wais Handbuch des Schiedsverfahrens. Berlin, New York : 1990, marg. č. 234 a další.

324 Např. Vogt, S. Der Schiedsrichtervertrag nach schweizerischem Recht. Diss Zürich, 1989, s. 145. Inderkum, H. Der Schiedsrichtervertrag. Diss. Freiburg 1989, s. 148. AEC Report, 1996, čl. 120.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)